अभ्यङ्ग Tatpur. m. (-ङ्गः) [1] Anointing, in general; e. g. *Jaiminiyanyáyam.*: ज्योतिष्टोमे श्रूयते दीक्षार्थाभ्यङ्गे..... । तत्र बर्हिषि समूलच्छेदस्याभ्यङ्गे नवनीतस्य पुरोडाशे यथोचितपाकस्य च विधेयतया सर्वमवशिष्टं स्नावकम्. See also अभ्यञ्जन. [2] Rubbing the body with unctuous substances, smearing the body with oil, inunction; e. g. *Susr.*: स्नानाभ्यङ्गदिवास्वप्नशीतव्यायामयोषितः। न भजेत स्वरोत्सृष्टो यावन्नो बलवान्भवेत्. — *Raghunandana* quotes in the *Śuddhitattwa* (II. p. 132) the following definition (आयुर्वेदोक्तपारिभाषिकं) of the word: मूर्ध्नि दत्तं यदा तैलं भवेत्सर्वाङ्गसंगतम् । स्रोतोभिस्तर्पयेद्बाह्वं अभ्यङ्गः स उदाहृतः । तैलमल्पं यदङ्गेषु न च स्याद्बाह्वतर्पणम् । सा मार्ष्टिः पृथगभ्यङ्गो मस्तकादौ प्रकीर्तितः 'when oil is applied to the head, goes over the whole body and delights with its flood the arms, this is called *Abhyanga*; but when little oil comes on the body and the arms are not much wetted, such partial inunction of the head &c. is called *Márshṭi*'. The medicinal effect of this practice is thus briefly described in the *Rájanigh.*: अभ्यङ्गो मार्दवकरः कफवातविनाशनः। धातूनां पुष्टिजननः सुत्वग्वर्णबलप्रदः। पादाभ्यङ्गो ऽथ निद्राक्षचक्षुषः पादरोगहा। चक्षुषि प्रतिबद्धे द्वे शिरे पादगते नृणाम् । अतश्चक्षुःप्रसादार्थं पादाभ्यङ्गं समाचरेत् (comp. also *Wise, Hindu syst. of Med.* p. 93). A religious student, an anchorete and a widow are forbidden to anoint themselves; *Manu*: (ब्रह्मचारी वर्जयेत्) अभ्यङ्गमञ्जनं चाक्ष्णोरुपानच्छत्रधारणम्); *Prachetas* (as quoted by *Raghunand.*): ताम्बूलाभ्यञ्जनं चैव कांस्यपात्रे च भोजनम् । यतिश्च ब्रह्मचारी च विधवा च विवर्जयेत्). [3] Unguent, liniment; e. g. *Susr.*: स्फोटजन्मरुजास्रावत्वक्पाकः स्वेदनं ज्वरः। दरणं चापि मांसानामभ्यङ्गे विषसंयुते. [[4] Applying collyrium to the eyes. [5] Sediment of oil, oilcake *(Wilson)*]. See the following. E. अञ्ज् with अभि, kṛit aff. घञ्.

अभ्यञ्जन Tatpur. n. (-नम्) [1] Anointing, greasing, in general; e. g. *Kátyáy. Śrauta S.*: अभ्यञ्जनप्रभृति करोति (scil. यूपानाम्); or *Hitop.*: दुर्जनः प्रकृतिं याति सेव्यमानो ऽपि नित्यशः। स्वेदनाभ्यञ्जनोपायैः श्वपुच्छमिव नामितम्. [2] Making clear or bright, manifesting; (see the meaning 4.). [3] The same as अभ्यङ्ग 2.; e. g. *Kátyáy. Śrauta S.*: एवं प्रतिप्रस्थाता पत्नीमभ्यञ्जनादि तूष्णीम्; or *Manu*: भोजनाभ्यञ्जनाद्दानाद्यदन्यत्कुरुते तिलैः। कृमिभूतः श्वविष्ठायां पितृभिः सह मज्जति. Sometimes used together and contrasted with a word meaning a partial inunction of the body such as application of collyrium to the eyes; e. g. *Bhágav. Pur.*: अञ्जनाभ्यञ्जनोन्मर्दस्त्यवलेखामिषं मधु । स्रग्गन्धलेपालंकारांस्त्यजेयुर्ये धृतव्रताः. — One of the great sacrifices (see सत्त्र) which lasts 49 days, is called, on account of the daily anointments which form part of its ceremonial, — according to *Śabara* on the *Jaiminisútras* and some Mss. of the *Jaim.nyáyamáláv.* — अञ्जनाभ्यञ्जन (e. g. *Śab.*: अस्त्यञ्जनाभ्यञ्जननामकोनपञ्चाशद्रात्रः &c.; *Jaim.nyáy.*: अस्त्यञ्जनाभ्यञ्जनसंज्ञक एकोनपञ्चाशद्रात्रः सत्त्रविशेषः । तत्र श्रूयते । गौरगुलवेन प्रातःसवने ऽभ्यञ्जनं पैलुदारवेण माध्यन्दिने सवने सौगन्धिकेन तृतीयसवन इति), according to the *Áśwaláyana-* and *Kátyáy. Śrauta S.* आञ्जनाभ्यञ्जनीय q. v.; e. g. *Kátyáy.*: आञ्जनाभ्यञ्जनीये ऽभिस्रवाःषट् ॥ ..... यथासवनं तैः (i. e. with butter prepared with गुग्गुलु, सुगन्धितेजन and पीलुदारु) सवनेष्वाञ्जनाभ्यञ्जने कुर्वीरन्नाग्नीध्रे ऽहरहः; *Yájnikad.*: आञ्जनमक्ष्णोः (Ms. E. I. H. 1362. on book 24. 3. 13.: अञ्जनमक्ष्णोः) । अभ्यञ्जनं शरीरस्येति कर्कः; on another occasion (*Kátyáy.* 21. 4. 26.) the term अभ्यञ्जन is, in the same combination with आञ्जन, said by the *Sankshiptasára* (as 'extracted' by *Weber*) to denote merely the '*anointment of the feet*': आञ्जनमक्ष्णोरञ्जनं कज्जलादिना। अभ्यञ्जनं च पादयोस्तैलाञ्जनम्. [4] An unctuous substance, esp. oil or butter; e. g. *Rigv.*: आत्मा पितुस्तनूर्वास ओजोदा अभ्यञ्जनम् (*Sáy.*: अभ्यञ्जनमभ्यञ्जनसाधनं घृततैलादिकम्; but he proposes also to take अभ्य° as an accus., with an adv. sense, determining ओजोदा, viz. अभिव्यक्तं यथा भवति तथोजोदा, i. e. 'imparting strength manifestly'); or *Śatap.*: तेभ्य आगतेभ्य आञ्जनाभ्यञ्जने प्रयच्छन्ति; or *Mánava Kalpa S.*: हस्तेनाञ्जनाभ्यञ्जनलेपं निमार्ष्टि (*Kumárila*: अभ्यञ्जनं तैलम्; on a subsequent *Sútra*: अञ्जनाभ्यञ्जनपात्रे तर्हि द्रष्टव्ये); or *Susr.*: (चिकित्सेत्..... मृत्युवशप्रयातं) तीक्ष्णाञ्जनाभ्यञ्जनधूमयोगैः &c.; or तैलमभ्यञ्जने (in the butter) कार्यं कुष्ठे सर्जरसे ऽपि वा (at the treatment of the children-disease रेवती); or नस्याभ्यञ्जनसेकेषु विदध्याद्योगतत्त्ववित् । खराश्वाश्वतरोलूककरभश्वशृगालजम्. [5] A collyrium or application to the eye-lashes; see अञ्जन; e. g. *Rigv., Atharv.*: चित्तिरा उपबर्हणं चक्षुरा अभ्यञ्जनम् । द्यौर्भूमिः कोश आसीद्यदयात्सूर्या पतिम्; (*Sáy.*: चक्षुरेवाञ्जनमासीत्). This last sense of the word is probably restricted to the vaidik period. E. अञ्ज् with अभि, kṛit aff. ल्युट्.

अभ्यधिक Tatpur. m. f. n. (-कः-का-कम्) [1] Preeminent, excellent, excessive, very much; e. g. *Mahábh. Anuśás.*: स्त्रियास्त्वभ्यधिकः स्नेहो न तथा पुरुषस्य वै; or *Bharata*: अलंकारस्वभावज्ञैर्ज्ञेया भावरसाश्रयाः। यौवने ऽभ्यधिकाः स्त्रीणां विकारा वक्त्रगात्रजाः; or *Daśakumárach.*: अभ्यधिकबलेन विद्विषा महति संपराये भिन्नमर्मा सिंहवर्मा बलादगृह्यत; or *Bhattik.*: मात्रातिमात्रं शुभयैव बुद्ध्या चिरं सुधीरभ्यधिकं (adverb.) समाधात्. [2] Exceeding (a given quantity &c.), going beyond (a certain limit); e. g. *Kumárila* on a *Mánava Kalpa S.*: कतिपयतृणैरभ्यधिकं मुष्टिं लुनाति; or *Mádh. Jaim.nyáy.*: चतुर्विंशतिपरमाः सत्त्रमासीरन्निति वचनादभ्यधिकानां न तत्राधिकारः &c.; or *Bhattik.*: कृत्वा कर्म यथादिष्टं पूर्वकार्याविरोधि यः । करोत्यभ्यधिकं कृत्यं (a business besides) तमाहुर्दूतमुत्तमम्. [3] Superior than, more excellent, mightier than, greater than, more than (either with the ellipsis of the object of comparison or with the latter added in the fifth case); e. g. *Manu*: सर्वोपायैस्तथा कुर्यान्नीतिज्ञः पृथिवीपतिः । यथास्याभ्यधिका न स्युर्मित्रोदासीनशत्रवः; or *Mahábh. Vanap.*: वयं पुनः सप्तदशेषु कृष्णे कुलेषु सर्वे ऽनवमेषु जाताः। षड्भ्यो गुणेभ्यो ऽभ्यधिका विहीनान्मन्यामहे द्रौपदि पाण्डुपुत्रान् (where the *ablative* ष° गु° is not the object of comparison, but expresses the reason; *Nilak.* (who reads ऽप्यधिकाः): षड्भ्यो गुणेभ्यः ल्यब्लोपे पञ्चमी षड्गुणान्प्राप्य पाण्डवेभ्यो ऽप्यधिकाः; *Chaturbhujam.*: अत एव वयमप्यधिकाः। षड्भ्यो गुणेभ्यः संधिविग्रहयानासनद्वैधसंश्रयेभ्यो हेतुभ्यः); or *Bhattik.*: रामे तु राजन्विपरीतमेतत्पश्यामि तेनाभ्यधिकं विपत्तम्; with a noun in the *abl.*: e. g. *Yájnav.*: आगमो ऽभ्यधिको भोगाद्विना पूर्वक्रमागतात्; or *Súryasiddh.*: वृषे सप्तदशे भागे यस्य याम्यो ऽशकद्वयात् । विक्षेपो ऽभ्यधिको भिन्द्याद्रोहिण्याः शकटं तु सः; or सूर्यादभ्यधिकाः पश्चादस्तं जीवकुजार्कजाः। ऊनाः प्रागुदयं यान्ति शुक्रज्ञौ वक्रिणौ तथा. E. अभि and अधिक.